Vasele miniaturale din așezarea dacilor liberi de la Roșiori (jud. Neamț)

George-Dan Hânceanu[1]

Rezumat. În campaniile arheologice efectuate în situl de la Roșiori, comuna Dulcești, județul Neamț, au fost descoperite și vase miniaturale. Dintre toate nivelurile de locuire, cel aparținând dacilor liberi este mai consistent, motiv pentru care și aceste obiecte sunt numeroase în respectiva așezare. Recipientele mici au fost găsite atât în strat, cât și în complexe, precum locuințe, vetre, cuptoare și gropi. Majoritatea acestora este reprezentată de cești, denumite și căței, care se diferențiază de celelalte vase prin forme și modul de prindere al torților. Bolurile sunt variate ca forme, unul având aspect de *unguentarium*. Alte recipiente sunt reprezentate prin câte unul, maxim două obiecte, cum ar fi: căniță, tavă și vase borcan. Dimensiunile și formele conferă eleganță vaselor, la care se adaugă decorurile, compuse din linii și alveole. Totalul recipientelor este de 14, dintre care șapte căței, trei boluri, două vase borcan, o căniță și o tavă.
Cuvinte cheie: vase miniaturale, cești/căței, boluri, vase borcan, căniță, tăviță.

The miniatural vessels from the settlement of the free Dacians from Roșiori (Neamț County). In the archaeological campaigns conducted in the site of Roșiori, Dulcești commune, Neamț County, along other discoveries, some miniature vessels were also found. Of all cultural layers, the one belonging to the free Dacians is the most consistent. The miniaturized artefacts are also more numerous in the Dacian layer. The small vessels were found both in the cultural layer and in the features, such as houses, hearths, ovens, and pits. Most of them are cups, also called censers, which are differentiated by their shape and the way the handles are attached. The bowls have various shapes, one looking like an *unguentarium*. Other types of vessels are represented by one or two objects at most: mug, tray, and jars. The dimensions and shapes confer elegance to the vessels, to which are added the decorations, composed of lines and alveoli. The total batch of miniature vessels contains 14 items, of which seven are censers, three bowls, two jars; one is a small mug, and one a miniature tray.
Keywords: miniature vessels, cups/censers, bowls, jars, mug, tray.

.....

[1] Muzeul de Istorie Roman, Complexul Muzeal Național Neamț, România; georgehanceanu@yahoo.com

CC BY NC SA

Introducere

În așezările antice sunt descoperite categorii de obiecte lucrate din materii prime variate, care le conferă o importanță aparte, nu doar prin prisma datării, cât și prin dimensiune, eleganță și utilitate. Semnalăm, din acest punct de vedere, vasele miniaturale din lut, piesele din os, obiectele vestimentare și de podoabă din bronz și argint. În general, arheologii au avut și continuă să aibă o predilecție pentru artefactele miniaturale, care prin formă, dimensiune și materie implică interes.

O categorie de piese aparte din gama artefactelor de lut o reprezintă cea formată din vasele miniaturale. Specialistul este atras de modul de realizare, aspect, precum și de rolul avut de acestea în viața cotidiană a comunităților. De multe ori s-a încercat, prin asocierea cu obiectele sau locul descoperirii, să le fie atribuite diverse scopuri, așa cum s-au găsit explicații plauzibile și pentru recipientele fragmentare perforate, care sunt prezente în majoritatea siturilor preistorice, antice și premedievale[1], dispărând treptat pe parcursul trecerii spre epoca medievală timpurie.

Din punctul nostru de vedere, tematica propusă este interesantă, fiind o gamă de obiecte întâlnită din preistorie și până în evul mediu. Pentru antichitate, un punct de reper în acest sens pot fi descoperirile din epoca dacică clasică, din davele de pe Siret (*Piroboridava*, Poiana-Galați; *Tamasidava*, Răcătău-Bacău și *Zargidava*, Brad-Bacău). Respectivele vase au fost valorificate în cuprinsul unor studii (precum, Căpitanu 1987a, p. 71-101; Căpitanu 1987b, p. 103-213; Teodor *et alii* 2000-2001, p. 21-182), iar ulterior în cadrul monografiilor de sit. În perioada următoare, în culturile *dacilor liberi* și *Sântana de Mureș-Černjachov* sunt păstrate vasele miniaturale, a căror folosință este aceeași sau poate ușor diferită. Indiferent de utilitatea acestor obiecte, cu siguranță au stârnit și continuă să incite interesul arheologilor, determinându-i să le analizeze și să le ofere o interpretare cât mai plauzibilă.

Descriere

Dintre toate nivelurile de locuire de la Roșiori[2], cel mai intens este datat în secolele II-III p. Chr., cu o grosime cuprinsă între -0,40-0,80 m. De altfel, este așezarea care are locuințe atât în centru, cât și în perimetrele de nord, sud și vest[3]. Vasele miniaturale[4] provin îndeosebi din complexe (locuințe, gropi, vetre) (**Fig. I**),

[1] Unul dintre articolele care prezintă vasele fragmentare perforate este cel privind situl pluristratificat de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț); pentru detalii consultă Hânceanu 2019, p. 195-202.

[2] Sit pluristratificat: secolele III-II a. Chr., I a. Chr., II-III p. Chr. și VI-VII p. Chr.

[3] Perimetrul de est al terasei este prăbușit.

[4] Aducem mulțumiri pentru desenele pieselor muzeografului Dan Spătariu de la Muzeul de Istorie din Roman.

mai puțin din strat. Majoritatea s-au găsit în stare fragmentară, dar au putut fi restaurate. În rare situații recipientele erau întregi.

Întrucât materia primă este aceeași, lutul, am structurat materialul arheologic pe tipuri de vase[5], mod de prelucrare (manual sau la roată) și funcționalitate:

1. *Cești dacice/Căței*

Pentru început analizăm categoria cu cele mai multe recipiente, de forme diferite, a cărei principală utilitate era de a păstra materia primă necesară iluminatului. Unele dintre vase au fost deja valorificate, însă altele erau necunoscute. Recipientele sunt cu o singură toartă și nedecorate, comparativ cu cele mai vechi, descoperite în davele de pe Siret (Căpitanu 1994, p. 45-72; Ursachi 1995, p. 432-434, 529, 530, Pl. 70, 71, 74, 264, 265; Vulpe, Teodor 2003, p. 655-657, 662-666, 668-670, Fig. 176-178, 183-187, 189-191), multe cu două torți și cu decoruri variate (linii, puncte, alveole, pastile, brâuri), incizate, alveolate sau aplicate.

Se disting câteva tipuri[6], diferențiate în funcție de mărime și formă, dar îndeosebi prin aspectul (semicirculare pline sau desprinse la mijloc) și modul de prindere al torților (**a**, pe toată lungimea; **b**, de la mijloc/corp spre bază; **c**, doar de mijloc/corp; **d**, numai de bază; **e**, de corp și bază, arcuită, desprinsă la mijloc)[7]:

a$_{1.}$ Cățuie (inv. 43.710) lucrată manual, cu microprundișuri în pastă, de culoare cărămizie. Restaurat, vasul este tronconic cu buza dreaptă, rotunjită, iar fundul este plat și cu o alveolă alungită, sub forma unei amprente (**Fig. II/1b**). Toarta este plină, semicirculară, lipită de la buză până la bază (**Fig. II/1a**; **III/1**). Vasul, deviat din fabricație, a fost descoperit pe vatra unui cuptor de gătit din S.VIII/2007, c.7-c.8, la 0,40 m adâncime (Hânceanu 2011, p. 17, 27, Pl. IV/1). Dimensiuni: h-32mm; dg-60mm; db-30mm; dt-10mm.

a$_{2.}$ Cățuie asemănătoare (inv. 43.705), tot cu toarta plină, semicirculară, prinsă de la buză până la bază. Recipient restaurat la gură și deviat din fabricație, de culoare gălbui-cărămizie, ars secundar (**Fig. II/2**; **III/3**), găsit în Gr.2 a Cas.B/2007, între -1,20 m-1,40 m adâncime (Hânceanu 2010, p. 374, 378, Pl. X/1; Hânceanu 2012, p. 49, 50, 103, Pl. XLI/9). Dimensiuni: h-35mm; dg-45mm; db-15mm; dt-15mm.

[5] În text s-au folosit următoarele prescurtări: c.-carou; Cas.-casetă; db-diametru bază; dg-diametrul gurii; dmax-diametrul maxim; dr.-dreapta; dt-diametru toartă; Gr-groapă; h-înălțime; L-locuință; S-secțiune; stg.-stânga.

[6] Tipologia torților are scopul de a le structura, pentru o mai bună claritate, fără a avea legătură cu tipologiile clasice, generale, care implică forme și decoruri, întocmite în timp de specialiști cunoscuți (de consultat, printre alții, Crișan 1968, p. 11-53; Crișan 1969, p. 21-216).

[7] Numerotarea adiacentă (exemple, a1, a2) indică câte exemplare sunt cu același tip de toartă.

Pentru acest tip de cățuie se găsesc analogii în davele de la Răcătău-Horgești (punctul *Cetățuia*) (Căpitanu 1987b, p. 162, Fig. 13/8), Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 432, 530, Pl. 69/10-12, 15, 21, 23; 266/2, 6), jud. Bacău, Poiana (punctul *La Șanț*) (Vulpe, Teodor 2003, p. 660, 666, Fig. 181/22; 187/11), jud. Galați și în așezările dacilor liberi de la Poiana-Dulcești (punctul *Varniță*) (Bichir 1973, p. 255, Pl. XXXIX/5), Piatra Neamț (punctul *Lutărie*) (Bichir 1973, p. 256, Pl. XL/9) și Săbăoani (punctul *La Izlaz*) (Ursachi 2007, p. 315, Pl. 46/8), jud. Neamț.

$b_{1.}$ Cățuie (inv. 43.760) lucrată la mână, din pastă grosieră, cu microprundișuri în compoziție, arsă neuniform, de culoare brun-cărămizie. Vasul este restaurat pe jumătate și are o formă tronconică cu buza dreaptă, ușor rotunjită, fiind prevăzut cu o toartă care pleacă de la mijlocul corpului spre bază. Toarta este semicirculară, plină, lipită și deviată din fabricație (**Fig. II/3**; **III/4**). Obiectul a fost descoperit în stratul S.III/2004, c.1, între -0,20 m-0,40 m adâncime (Hânceanu 2006, p. 161, 165, Pl. III/10). Dimensiuni: h-30mm; dg-50mm; db-26mm; dt-12mm.

Tipul respectiv poate fi asemănat cu exemplarele din cetățile dacice de la Răcătău-Horgești (punctul *Cetățuia*) (Căpitanu 1987b, p. 162, Fig. 13/17), Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 432, 530, Pl. 69/3, 13, 14, 17, 22, 24; 266/4), jud. Bacău, Poiana (punctul *La Șanț*) (Vulpe, Teodor 2003, p. 658, Fig. 179/16), jud. Galați și din situl de la Poienești (punctul *Dealul Măgura*) (Bichir 1973, p. 256, Pl. XL/12), jud. Vaslui.

$c_{1.}$ Cățuie (inv. 43.711) modelată manual, de nuanță cărămizie. Restaurat, vasul tronconic are deschiderea mică, iar baza este simplă, dreaptă. Toarta este mică, plină, semicirculară, lipită doar pe corp (**Fig. II/4**; **III/2**), fără să atingă buza și baza. A fost descoperită împreună cu primul exemplar descris, pe vatra aceluiași cuptor, din S.VIII/2007, c.7-c.8, la 0,40 m adâncime (Hânceanu 2011, p. 17, 27, Pl. IV/2). Dimensiuni: h-22mm; dg-50mm; db-25mm; dt-8mm.

Acest tip este similar cu cățuile de la Răcătău-Horgești (punctul *Cetățuia*) (Căpitanu 1987b, p. 162, Fig. 13/14), Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 432, 530, Pl. 69/16, 18, 20; 265/1), jud. Bacău și din așezările de la Piatra Neamț (punctul *Lutărie*) (Bichir 1973, p. 257, Pl. XLI/4) și Tămășeni (punctul *La Silițe*) (Ursachi 2001, p. 252, Pl. XVIII/2), jud. Neamț.

d_{1}. Cățuie (inv. 43.704), diferită comparativ de celelalte descrise, datorită pereților aproape drepți, înalți și nu înclinați, cu buza dreaptă, rotunjită și cu baza plată. Întreg, vasul cu profil drept este modelat dintr-o pastă cu microprundișuri, de culoare cenușie. Cu urme intense de ardere secundară pe interior și exterior, obiectul are o tortiță mică (având aspectul a două amprente), îngustă, lipită de bază, atipică, mai mult decorativă decât eficientă (**Fig. II/5**; **III/7**). Vasul, ușor deformat din modelaj, este din inventarul unei locuințe de suprafață (L.1), de lângă vatra de

foc, din Cas.B/2007, de la -0,20 m-0,40 m adâncime (Hânceanu 2010, p. 374, 378, Pl. X/3; Hânceanu 2012, p. 51, 107, Pl. XLV/13). Dimensiuni: h-50mm; dg-70mm; db-45mm; dt-8mm.

Exemplarul are analogii cu ceștile dacice de la Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 432, 530, Pl. 69/19, 25-28; 266/1, 3, 5), jud. Bacău și cu vasul de la Borșeni-Războieni (punctul *Bulgărie*) (Mitrea *et alii* 1997, p. 138, Fig. 4/1), jud. Neamț.

$e_{1.}$ Cățuie (inv. 43.213) modelată la mână, tronconică, cu aspect grosier, de culoare gălbui-cărămizie, având partea din față restaurată și cu semne de ardere secundară (**Fig. II/6**; **III/5**). Are toarta arcuită, prinsă de mijlocul corpului și bază, desprinsă între perete și toartă. Obiectul a fost găsit în nivelul S.V/2006, c.3, între -0,60 m-0,80 m adâncime (Hânceanu 2012, p. 33-34, 78, Pl. XVII/7). Dimensiuni: h-30mm; dg-60mm; db-25mm; dt-13mm.

$e_{2.}$ Cățuie[8] lucrată la mână, de formă tronconică, cu microprundișuri în pastă, de aspect grosier și de nuanță cenușie. Restaurat, vasul are buza evazată, rotunjită și fundul drept. Totodată, prezintă urme de ardere secundară, iar toarta este arcuită, prinsă de mijlocul corpului și bază (**Fig. II/7**; **III/6**), desprinsă între punctele de fixare, similară celei anterior descrisă. Recipientul a fost descoperit în nivelul martorului dintre S.XIII-S.XIV/2019, la 0,40 m adâncime. Dimensiuni: h-37mm; dg-60mm; db-32mm; dt-15mm.

Tipul dispune de cele mai multe analogii, atât în cetățile de la Răcătău-Horgești (punctul *Cetățuia*) (Căpitanu 1987b, p. 162-165, Fig. 13/7, 16, 18, 20-22; 14/8, 11; 15/9; 16/6), Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 430-432, 530, Pl. 65/2, 5, 8, 10, 14; 66/1, 3, 5-11, 15-17, 21, 24; 67/2, 8, 7, 14; 69/8; 265/9, 12), jud. Bacău și Poiana (punctul *La Șanț*) (Vulpe, Teodor 2003, p. 658-660, 666, Fig. 179/11, 15; 180/2, 10, 20; 181/8, 14, 19, 24; 187/14), jud. Galați, cât și în așezările dacilor liberi de la Poiana-Dulcești (punctele *Varniță* și *Siliște*) (Bichir 1973, p. 254, 255, Pl. XXXVIII/1, 2, 4; XXXIX/2), Pâncești (punctul *La Saivane/La Parc*) și Săbăoani (punctul *La Izlaz*) (Ursachi 2007, p. 315, Pl. 46/5), jud. Neamț.

2. *Vase borcan*

Meșterii olari au modelat, după aspectul vaselor borcan de dimensiuni medii și mari, vase similare, însă mult reduse, considerate miniaturale:

2a. Vas borcan (inv. 44.500) lucrat la mână, cu pietricele în compoziție, având buza evazată, gâtul scurt, delimitat de corpul pronunțat printr-o linie circulară incizată, deviată și terminat cu un fund drept (**Fig. IV/6**; **V/5**). Bitronconic, recipientul este de culoare cărămizie și cu semne de la arderea secundară în partea

[8] Descoperită în campania anului 2019, nu este încă inventariată.

superioară. A fost descoperit în Gr.2 din Cas.D/2015, c.5-c.6, între -0,80 m-1,00 m adâncime (Hânceanu 2017, p. 151, 157 Pl. X/1 stg.; XVI/2). Dimensiuni: h-95mm; dg-65mm; dmax-65mm; db-45mm.

Similitudini se pot stabili cu vasele cetăților de la Răcătău-Horgești (punctul *Cetățuia*) (Căpitanu 1987a, p. 100, Fig. 6/11; Căpitanu 1987b, p. 170, 175, Fig. 21/6; 26/2, 3, 7), Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 424, 427, 429, 526, 528, Pl. 53/5, 9; 60/7; 63/12; 257/6; 261/8, 11), jud. Bacău, Poiana (punctul *La Șanț*) (Teodor *et alii* 2000-2001, p. 39, 44, 48, Fig. 7/3; 12/6; 16/8), jud. Galați și cu exemplarele de la Piatra Neamț (punctul *Lutărie*) (Bichir 1973, p. 263, Pl. XLVII/2) și Săbăoani (punctul *La Izlaz*) (Ursachi 2007, p. 314, Pl. 45/5), jud. Neamț.

2b. Vas borcan (inv. 44.501) modelat la mână, cu microprundișuri în compoziție, corpul alungit, fundul drept și fără buză, ruptă din vechime (**Fig. IV/7**; **V/6**). De culoare cărămizie, recipientul cu profil drept este ars secundar pe o jumătate din suprafață. A fost găsit alături de vasul precedent, tot în inventarul Gr.2 din Cas.D/2015, c.5-c.6, la -0,80 m-1,00 m adâncime (Hânceanu 2017, p. 151, 157, Pl. X/1 dr.; XVI/3). Dimensiuni: h-55mm; dmax-40mm; db-32mm.

Analogii cu recipientele de la Răcătău-Horgești (punctul *Cetățuia*) (Căpitanu 1987a, p. 100, Fig. 6/14; Căpitanu 1987b, p. 174, Fig. 25/6), Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 424, 429, 435, 522, 526, Pl. 53/11, 12; 63/2, 5; 75/11; 250/4; 257/7, 8), jud. Bacău și Poiana (punctul *La Șanț*) (Teodor *et alii* 2000-2001, p. 40, 42, Fig. 8/7; 10/13, 22), jud. Galați.

3. *Boluri*

3a. Bol restaurat (inv. 44.574) modelat la mână, dintr-o pastă semifină, de culoare gălbui-cărămizie. Recipientul are gura dreaptă (**Fig. IV/5b**), rotunjită, deformată din fabricație, cu pereții conici, finalizați cu un fund rotunjit (**Fig. IV/5a**; **V/7**), probabil fixat într-un suport. Pe interior și exterior are urme de ardere secundară, probabil datorate apropierii de sursa de foc. Vasul aduce la aspect cu un *unguentarium* roman, fiind mai degrabă o imitație locală. Posibil să fi avut rol de păstrare a diferitelor substanțe solide sau lichide. A fost descoperit lângă vatra unui cuptor de gătit din Cas.E/2016, c.2, la 0,60 m adâncime (Hânceanu 2018a, p. 77, 84, 90, Pl. V/3a-b; XI/3). Dimensiuni: h-50mm; dg-40mm; db-15mm.

Pot fi stabilite unele similitudini, exceptând zona gurii, cu vasele găsite la Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 435, 495, Pl. 75/6; 196/8), jud. Bacău.

3b. Bol întreg (inv. 44.571), de dimensiuni reduse, cu pereții scunzi, iar buza și fundul, rotunjite. Obiectul este lucrat la mână, din pastă semifină, de culoare gălbui-cenușie. La exterior, pe corp are câteva alveole (**Fig. IV/2**; **V/2**). A fost găsit în inventarul Gr.1 din Cas.E/2016, c.9, la 1,00 m adâncime (Hânceanu 2018b, p. 365, 375, 381, Pl. VI/2; XII/2). Dimensiuni: h-18mm; dg-30mm; db-15mm.

Ca forme similare putem aminti recipientele de la Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 503, 526, 533, Pl. 212/2; 258/1, 2; 271/3), jud. Bacău.

3c. Bol[9] întreg modelat cu mâna, din pastă semifină, de culoare gălbui-cărămizie. Recipientul este tronconic, având gura rotunjită, trasă spre interior, pereții conici, ușor bombați în zona superioară și cu fundul terminat drept (**Fig. IV/4**; **V/4**). Vasul este din inventarul L.1, cercetată în S.XIII-S.XIV/2019, c.7, la 0,40 m adâncime. Dimensiuni: h-30mm; dg-35mm; db-20mm.

Acest ultim bol are unele asemănări cu exemplarele descoperite la Brad-Negri (punctul *La Stâncă*) (Ursachi 1995, p. 435, 526, 531, Pl. 75/10; 258/5; 267/3), jud. Bacău.

Spre deosebire de recipientele anterior descrise, următoarele sunt lucrate la roată:

4. Căniță (inv. 44.575) din pastă fină, de culoare cenușie. Din recipient s-a păstrat doar fundul plat și o mică parte din baza tortiței (**Fig. IV/1a-b**; **V/3**). Vas descoperit împreună cu bolul-*unguentarium* descris anterior, din preajma vetrei cuptorului din Cas.E/2016, c.2, la 0,60 m adâncime (Hânceanu 2018a, p. 77, 84, 89, Pl. V/2a-b; X/5). Dimensiuni: h-12mm; db-15mm; dmax-25mm.

Cănițe miniaturale au fost găsite și în dava de la Brad-Negri (punctul *La Stâncă*), jud. Bacău[10].

5. Tavă din pastă fină, de nuanță gălbui-cărămizie. Păstrat pe jumătate, vasul aduce cu o tipsie în miniatură, fiind rotund, cu pereții scunzi (**Fig. IV/3**; **V/1**). Obiectul a fost găsit alături de bolul cu alveole, amintit anterior, din Gr.1 a Cas.E/2016, c.9, de la 1,00 m adâncime (Hânceanu 2018b, p. 365, 375, 381, Pl. VI/2; XII/1). Dimensiuni: h-7mm; dg-45mm; db-40mm.

Scurte interpretări

Forma și eleganța vaselor miniaturale au stârnit interesul specialiștilor, care, pe lângă descriere, au încercat să le găsească o funcționalitate. Fără a fi consemată științific, una dintre ipoteze a mers pe linia unor „jucării". Poate în sprijinul acestei ipoteze nu sunt doar dimensiunile extrem de reduse, dar mai ales faptul că unele păstrează amprente digitale mici, care indică cine le putea manevra în etapa anterioră „arderii".

Dacă ne referim strict la partea utilitară, cu siguranță cești sau cățuile cu ardere secundară indică folosirea lor în aceleași scopuri ca și exemplarele mari. Vasele borcan, bolurile, căniță și tava par să fi servit, cel puțin recipientele din preajma vetrelor, la păstrarea unor substanțe lichide (soluții, vopseluri) sau solide

[9] Descoperit în campania anului 2019, nu este încă inventariat.

[10] Întrucât au fost descoperite după anul 1985, sunt inedite, nefiind incluse în volumul publicat.

(condimente) necesare la treburile casnice, inclusiv în activitățile de gătire ale alimentelor.

Printre alte interpretări date acestor miniaturi se numără și cea legată de o semnificație cultică (vezi Căpitanu 1987a, p. 71-101), fiind poate vase pentru libații sau recipiente folosite în scopuri medicale, pentru păstrarea alifiilor și a altor tratamente naturiste, asemenea vaselor greco-romane, de tip *unguentarium*. De altfel, în multe situri s-au găsit spatule din os și pensete metalice (consultă, printre altele, Croitoru 2010, p. 72, 73, Fig. I; II/23-25), întrebuințate în domeniul medical, chiar dacă acesta se afla la un stadiu incipient, arhaic.

Indiferent de scopul pentru care au fost lucrate, remarcăm numărul semnificativ al vaselor miniaturale, atât din cetățile dacice, cât și din așezările nefortificate ale secolelor II-IV p. Chr., care denotă o importanță avută în cadrul comunităților, prin acoperirea unor necesități cotidiene.

Bibliografie

Bichir 1973: Gh. Bichir, *Cultura carpică*, Editura Academiei RSR, București, 1973.

Căpitanu 1987a: V. Căpitanu, *Obiecte cu semnificație cultuală descoperite în dava de la Răcătău, județul Bacău*, Carpica XVIII-XIX (1986-1987), 1987, p. 71-101.

Căpitanu 1987b: V. Căpitanu, *Ceramica geto-dacică descoperită în dava de la Răcătău, comuna Horgești, jud. Bacău*, Carpica XVIII-XIX (1986-1987), 1987, p. 103-213.

Căpitanu 1994: V. Căpitanu, *Cești dacice ornamentate din dava de la Răcătău, județul Bacău*, Carpica XXV, 1994, p. 45-72.

Crișan 1968: I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică*, Editura Meridiane, București, 1968.

Crișan 1969: I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică cu specială privire la Transilvania*, Editura Științifică, București, 1969.

Croitoru 2010: C. Croitoru, *Considerații generale cu privire la piesele medicale și de toaletă romane descoperite la est de Carpați*, în B. Ciupercă (coord.), *Arheologia Mileniului I p. Chr. Cercetări actuale privind istoria și arheologia migrațiilor*, Editura Oscar Print, București, 2010, p. 54-75.

Hânceanu 2006: G. D. Hânceanu, *Primele rezultate din săpăturile arheologice de la Roșiori-Dulcești (2004)*, Arheologia Moldovei XXIX, 2006, p. 159-166.

Hânceanu 2010: G. D. Hânceanu, *Ocupațiile locuitorilor din așezarea dacică de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, Memoria Antiqvitatis XXV-XXVI (2008-2009), 2010, p. 359-393.

Hânceanu 2011: G. D. Hânceanu, *Rolul unei instalații de foc pentru membrii comunității dacice de la Roșiori-Neamț*, Acta Musei Tutovensis VI, 2011, p. 16-34.

Hânceanu 2012: G. D. Hânceanu, *Cercetarea sitului arheologic de la Roșiori-Neamț (2006-2007). Contribuții la cultura dacilor liberi de pe malul Moldovei*, Acta Musei Tutovensis VII, 2012, p. 24-116.

Hânceanu 2017: G. D. Hânceanu, *Un complex arheologic din secolele II-III p.Chr. de la Roșiori-Neamț*, în L. E. Istina (ed.), *In honorem magistri Ioan Mitrea octogenarii*, Editura Magic Print Onești, 2017, p. 133-158.

Hânceanu 2018a: G. D. Hânceanu, *Un cuptor dezafectat din așezarea dacilor liberi de la Roșiori (jud. Neamț)*, Acta Musei Tutovensis. Istorie veche și arheologie XIV, 2018, p. 76-90.

Hânceanu 2018b: G. D. Hânceanu, *Un nou complex arheologic cu amforă ștampilată de la Roșiori (jud. Neamț)*, în L. Munteanu, C.-D. Nicola, G.-M. Talmațchi (eds.), *Studia numismatica et archaeologica. In honorem magistri Virgilii Mihăilescu-Bîrliba oblata*, Editura Academiei Române, Editura „Constantin Matasă", București, Piatra-Neamț, 2018, p. 363-383.

Hânceanu 2019: G. D. Hânceanu, *Ipoteze privind scopul perforării vaselor de lut și de bronz din situl de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, Revista de Arheologie, Antropologie și Studii interdisciplinare I, 2019, p. 195-202.

Mitrea *et alii* 1997: I. Mitrea, Gh. Dumitroaia, El. Ciubotaru, *Cercetările arheologice de la Borșeni-Neamț*, Memoria Antiqvitatis XXI, 1997, p. 131-193.

Teodor *et alii* 2000-2001: S. Teodor, M. Nicu, S. Țau, *Ceramica din așezarea geto-dacică de la Poiana, județul Galați*, Arheologia Moldovei XXIII-XXIV, 2000-2001, p. 21-182.

Ursachi 1995: V. Ursachi, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, Bibliotheca Thracologica X, București, 1995.

Ursachi 2000: V. Ursachi, *Așezarea dacică de la Pânceşti, com. Poienari, jud. Neamț*, Carpica XXIX, 2000, p. 83-112.

Ursachi 2001: V. Ursachi, *Cercetările arheologice de la Tămășeni – „La Siliște", jud. Neamț*, Memoria Antiquitatis XXII, 2001, p. 219-289.

Ursachi 2007: V. Ursachi, *Săbăoani. Monografie arheologică (vol. I)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2007.

Vulpe, Teodor 2003: R. Vulpe, S. Teodor, *Piroboridava. Așezarea geto-dacică de la Poiana*, Bibliotheca Thracologica XXXIX, București, 2003.

1

2

Fig. I. 1. Cățuie, fragmente ceramice și sâmbure de curmal *in situ* (L.1-Cas.B/2007);
2. Vase borcan miniaturale *in situ* (Gr.2-Cas.D/2015)
Fig. I. 1. Censer, pottery fragments and date seed *in situ* (H.1-Col. B/2007);
2. Miniature jars *in situ* (P.2-Col.D/2015)

Fig. II. 1-7. Căţui de forme variate şi cu torţi dispuse diferit
Fig. II. 1-7. Censers of various shapes and with differently arranged handles

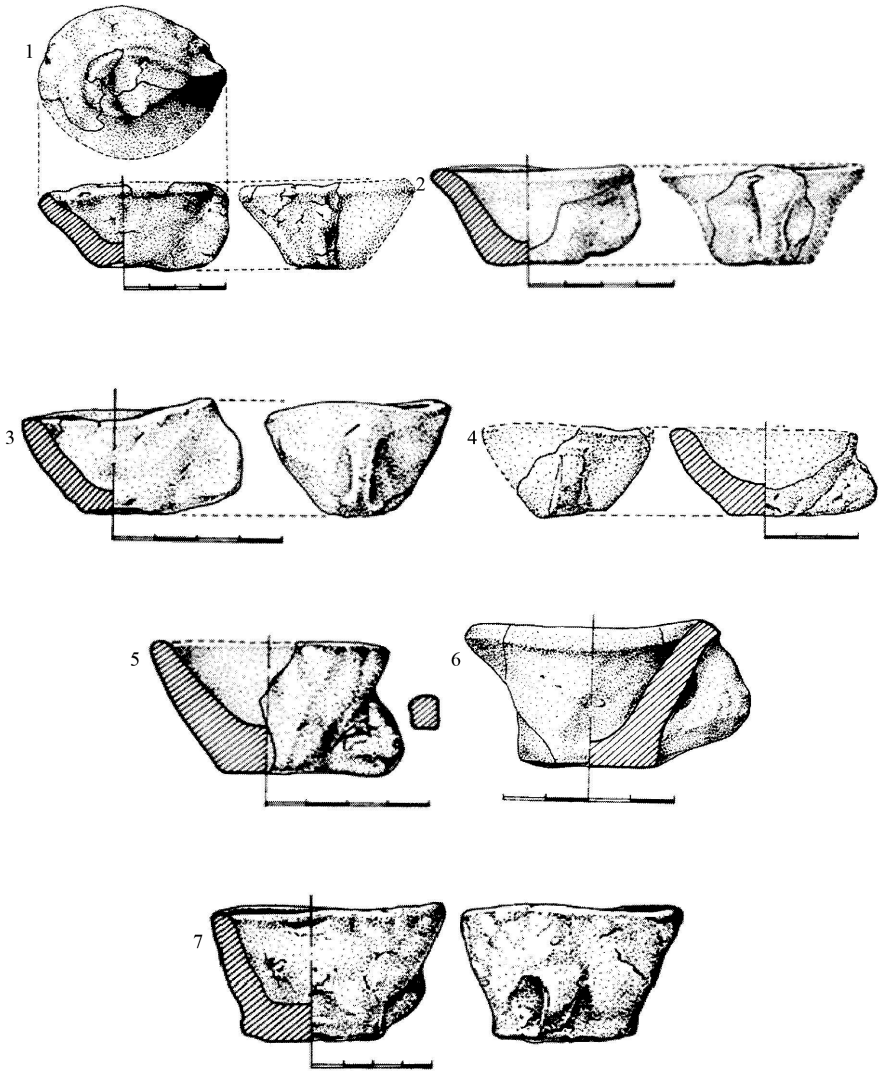

Fig. III. 1-3. Cățui cu toarta prinsă între buză și bază; 4. Cățuie cu toarta prinsă de corp și bază; 5-6. Cățui cu toarta goală pe mijloc, prinsă de corp/buză și bază; 7. Cățuie cu toarta prinsă de bază

Fig. III. 1-3. Censers with the handle attached between the lip and the base; 4. Censer with the handle attached to the body and base; 5-6. Censers with an empty handle in the middle, attached to the body/lip and base; 7. Censer with the handle attached to the base

Fig. IV. 1a-b. Fund de căniță; 2, 4, 5a-b. Boluri; 3. Tavă fragmentară; 6-7. Vase borcan
Fig. IV. 1a-b. Mug base; 2, 4, 5a-b. Bowls; 3. Fragmentary tray; 6-7. Jars

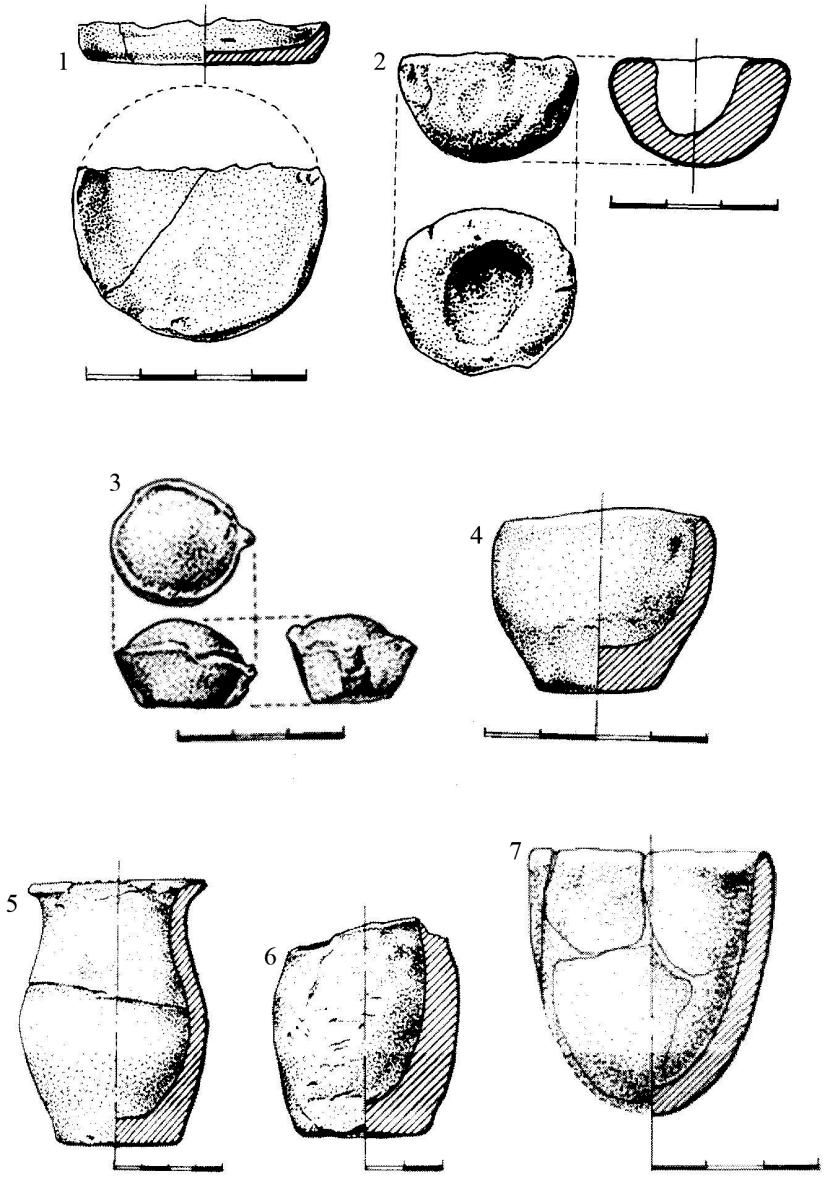

Fig. V. 1. Tavă fragmentară; 2, 4, 7. Boluri; 3. Fund de căniță; 5-6. Vase borcan
Fig. V. 1. Fragmentary tray; 2, 4, 7. Bowls; 3. Mug base; 5-6. Jars